

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนกับความรู้ ทักษะคิดและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีแนวความคิดเกี่ยวข้องอยู่ 8 ประการด้วยกัน คือ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
3. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของสื่อมวลชน
4. แนวความคิดเกี่ยวกับนักศึกษากับการเมือง
5. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม
6. แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง
7. แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง
8. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นอกจากนี้ จะยังประกอบด้วยการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องมานำเสนอในตอนท้ายของบทนี้ เพื่อเป็นการเสริมแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง 8 ประการดังกล่าวให้ชัดเจนมากขึ้น

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร

คำว่า “การสื่อสาร “ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “ Communication “ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ Communication “ หรือ “ การสื่อสาร ” นี้ไว้ต่าง ๆ กัน เช่น (ประมะ สตะ เวทิน 2535: 5-6)

Aristotle ได้ให้ความหมายของการศึกษาวิชาวาทศิลป์ (rhetoric) หรือการสื่อสารว่า คือ การแสวงหา “ วิธีการชักจูงใจที่มีอยู่ทุกรูปแบบ “ (search for all available means of persuasion)

Sapir กล่าวว่า “การสื่อสาร คือการตีความหมายโดยสัญลักษณ์ต่อท่าทางที่แสดงเป็นลักษณะโดยไม่รู้ตัว ต่อความคิดพฤติกรรมของวัฒนธรรมของบุคคล “

Weaver ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “ คำว่า การสื่อสารในที่นี้มีความหมายกว้างครอบคลุมถึงกระบวนการทุกอย่างที่จิตใจของคนๆ หนึ่งอาจมีผลต่อจิตใจของคนอีกคนหนึ่ง การสื่อสารจึงไม่หมายความว่าเพียงการเขียนและการพูดเท่านั้นหากแต่ยังรวมไปถึงดนตรี ภาพ การแสดง บัลเลต์ และพฤติกรรมทุกพฤติกรรมของมนุษย์อีกด้วย “

Miller กล่าวว่า “ การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ”

Gerbner ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การสื่อสาร คือ การแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) โดยใช้สัญลักษณ์และระบบสาร (Message Systems)”

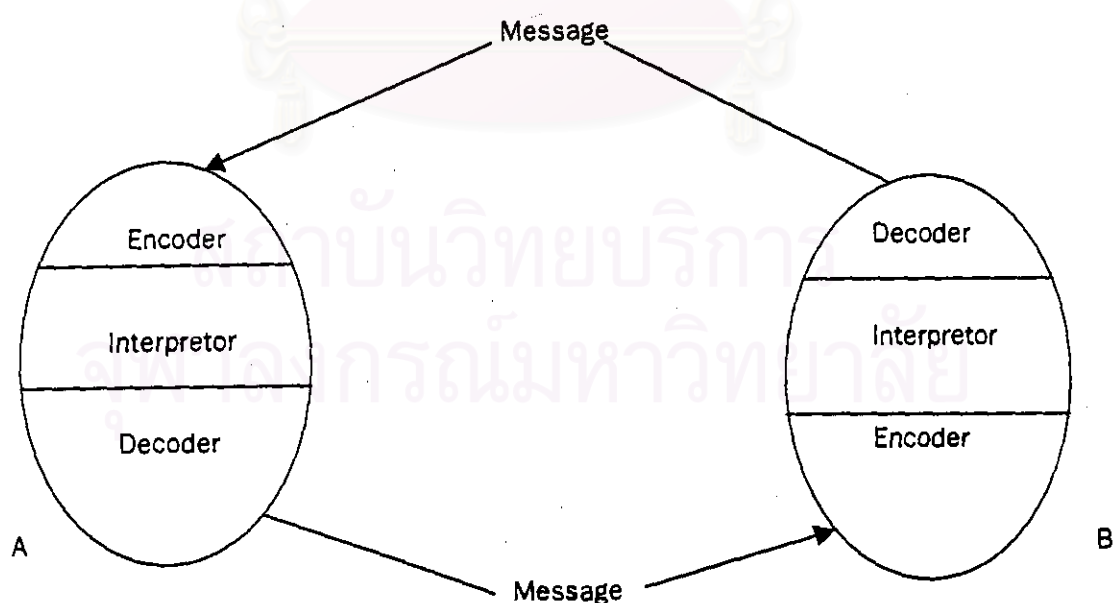
Rogers and Shoemaker ให้ความหมายว่า “การสื่อสาร คือ กระบวนการซึ่งสารถูกส่งจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร”

Osgood กล่าวว่า “ ในความหมายโดยทั่วไปแล้วการสื่อสารเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายหนึ่งคือผู้ส่งสาร มีอิทธิพลต่ออีกฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้รับสาร โดยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งถูกส่งผ่านสื่อที่เชื่อมระหว่างสองฝ่าย”

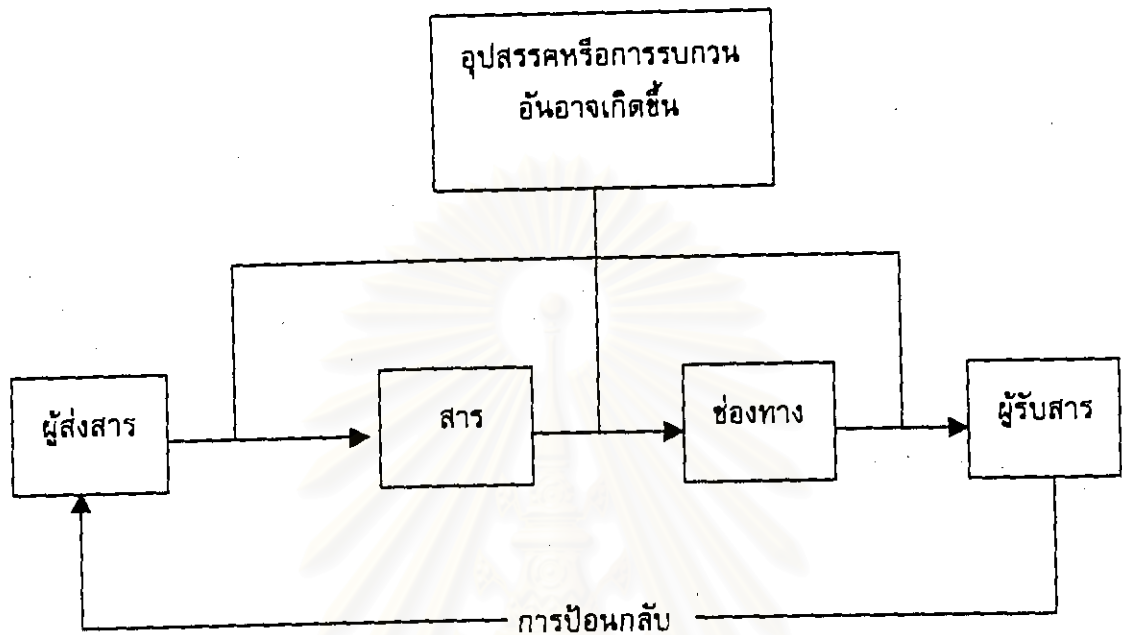
จากการที่บุคคลต่างๆ ช่างต้นให้ความหมายของคำว่า “การสื่อสาร” ไว้หากจะสรุปให้ชัดเจนเราก็อาจจะกล่าวได้ว่า “การสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel)” (ประมะ สตะเวทิน 2527 : 13-14)

จากคำจำกัดความดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่า การสื่อสารของบุคคลมีรูปแบบหรือลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) ซึ่งในเรื่องของแบบจำลองการสื่อสารนี้ก็มิผู้สร้างแบบจำลองรูปแบบต่างๆ ขึ้นมากมายในที่นี้จะขอนำเอาแบบจำลองการสื่อสารตามแนวคิดของ Schramm ซึ่งแสดงถึงองค์ประกอบ และกระบวนการทางการสื่อสารและมีความชัดเจนมาแสดงไว้ ณ ที่นี้

แบบจำลองการสื่อสารตามแนวคิดของ Schramm (1973 : 28-36)

เมื่อพิจารณาจากแบบจำลองของ Schramm แล้วจะพบว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ ดำเนินติดต่อกันไปอย่างต่อเนื่องด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ และปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ โดยอาจจะแสดง เป็นแผนภาพ ที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนี้

ซึ่งจากแผนภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การสื่อสารจะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญๆ ดังนี้ (วิชัย โวหารดี 2534 : 25)

1. แหล่งข่าวสาร (Source หรือ Sender) หมายถึงบุคคลที่จะผลิตข่าวสารส่งความคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้น แล้วเข้ารหัส (Encode) ออกไปเป็นสัญลักษณ์ (Symbol)
2. ข่าวสาร (Message หรือ Information) เป็นความคิด ความรู้สึก ความรู้ที่ผู้เป็นแหล่งข่าวสารได้เข้ารหัส ทำให้เกิดความหมาย ความเข้าใจบางอย่างเกิดขึ้น
3. ช่องทางข่าวสาร (Channel) เป็นตัวนำข่าวสารไปยังผู้รับสาร อาจเป็นช่องทางระหว่างบุคคลหรือทางสื่อมวลชนก็ได้
4. อุปสรรคหรือเสียงรบกวน (Noise) เป็นสิ่งรบกวนภายนอกที่ทำให้เกิดการรับข่าวสารไม่ชัดเจนหรือถูกบิดเบือน
5. ผู้รับข่าวสาร (Receiver หรือ Audience) เป็นบุคคลที่รับเอาข่าวสารไปแปลรหัส (Decode) เพื่อแปลความหมายทำให้เกิดความเข้าใจในตัวผู้รับเฉพาะอย่าง
6. การป้อนกลับ (Feedback) เป็นกระบวนการที่ ผู้รับสารทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารย้อนกลับไปยังผู้ส่งสารเดิมเพื่อประโยชน์บางอย่าง

จากภาพแสดงกระบวนการและองค์ประกอบของการสื่อสารข้างต้น ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า การสื่อสารมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) อย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับการพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Dynamic) ไม่อยู่นิ่ง และไม่มีจุดเริ่มต้น หรือจุดจบที่เห็นเด่นชัด

Mc Bride Commission ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญระดับโลก 16 คน ได้ศึกษาปัญหาการสื่อสารของโลก และได้ตีพิมพ์หนังสือเล่มหนึ่งคือ " Many Voices , One World " ซึ่งในบทที่ 2 ที่ชื่อว่า " มิติร่วมสมัย " (Contemporary Dimension) ได้ประมวลบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารไว้ 2 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ บทบาทหน้าที่มองจากจุดยืนของปัจเจกชน และมองจากสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งในส่วนของบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารที่มองจากการสื่อสารสามารถจำแนกได้ 8 ประการคือ (สมควร กวียะ 2535 : 181-182)

1. การให้ข่าวสาร (Information) ซึ่งหมายถึง การเก็บ การรวบรวมการประมวลและการเผยแพร่ข่าว ข้อมูล รูปภาพ ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น เพื่อจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและมีปฏิกริยาอย่างถูกต้องตามภาวะของบุคคล สภาพแวดล้อม ประเทศและสังคมนานาประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมด้วย

2. การสังคมประกิดหรือสังคมกรรม (Socialization) ได้แก่การได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจที่จะทำให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพในฐานะสมาชิกของสังคม และช่วยให้เกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมสังคมกับบุคคลอื่น ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

3. การกระตุ้นเร้า (Motivation) หมายถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ไปสู่เป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวของสังคม โดยการกระตุ้นให้บุคคลเกิดความมานะพยายามและตัดสินใจเลือกแนวทางและพฤติกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ยินยอมพร้อมใจกันกำหนดไว้แล้ว เช่น การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ให้คนไทยเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุข เป็นต้น

4. การถกเถียงอภิปราย (Debate and Discussion) คือการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นระหว่างฝ่ายต่างๆ ในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความตกลงยินยอมที่มีผลดีต่อส่วนรวมรวมทั้งการแสดงหาพยานหลักฐานมากระตุ้นให้สาธารณชนสนใจ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมของส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ

5. การให้การศึกษา (Education) คือ การสื่อสารที่เข้ามาช่วยถ่ายทอดวิชาความรู้ทำให้เกิดการพัฒนาของสติปัญญา อุปนิสัย ทักษะและสมรรถภาพของบุคคล ตลอดทุกช่วงเวลาของชีวิต

6. การส่งเสริมวัฒนธรรม (Cultural Promotion) หมายถึง การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และการพัฒนาทางวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมสติปัญญาและจินตนาการของปัจเจกชน รวมทั้งกระตุ้นความต้องการและความคิดสร้างสรรค์ในทางสุนทรียภาพ

7. การให้ความบันเทิงใจ (Entertainment) คือ การถ่ายทอดผลงานทางการละครฟ้อนรำ วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น และศิลปะต่างๆ โดยอาศัยเครื่องหมายสัญลักษณ์เสียงและภาพ ทั้งนี้เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงและการพักผ่อนหย่อนใจ

8. การประสานสามัคคี (Integration) คือการให้บุคคล กลุ่ม และประชาชาติได้รับรู้ข่าวสารที่จำเป็นต่อการเพิ่มพูนความรู้ และความเข้าใจซึ่งกันและกันในแง่ของการดำรงชีวิต ทักษะ และความไม่ฝืนทะเลาะเบาะแว้ง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพย่อมจะก่อให้เกิดการรับรู้ข่าวสารที่จะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสังคมในทุกๆ ด้าน หรือหากจะกล่าวอีกแง่มุมหนึ่ง ก็อาจจะสรุปได้ว่า การรับรู้ข่าวสารมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาในด้านต่างๆ ในสังคม

การรับรู้ข่าวสารกับการพัฒนาทางด้านการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญควบคู่กันไป เนื่องจากมีความเชื่อมั่นกันอยู่ว่า การดำเนินงานทางการเมืองสมัยใหม่จะประสบความสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับหลักการประชาธิปไตยและได้รับการสนับสนุนของสาธารณมติ และจำเป็นจะต้องใช้การสื่อสารในการสร้าง หล่อหลอม หรือปลูกสาธารณมติให้โน้มเอียงไปในทิศทางของอุดมการณ์ทางการเมืองที่พึงประสงค์

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ที่การสื่อสารได้กระทำในฐานะเครื่องมือทางการเมือง หากจะสรุปให้เห็นชัดเจนเป็นข้อๆ ก็จะสามารถสรุปได้ดังนี้ (สมควร กวียะ 2535 : 230-231)

1. ถ่ายทอดข่าวสารและความรู้ทางการเมือง โดยผ่านสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อประเพณี
2. จัดระเบียบวาระ (Agenda Setting) เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมืองที่ควรอภิปราย
3. เผยแพร่ปลูกฝังความเชื่อทางการเมือง (Propagation and Cultivation of Political Beliefs)
4. พัฒนาด้านการเมือง โดยการสื่อสารจะเข้ามามีส่วนในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน รวมทั้งการชักชวนโน้มน้าวให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองต่างๆ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารดังที่กล่าวมา ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารในปัจจุบันนั้นเข้ามามีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเมืองอันจะนำมาสู่ประเด็นในการวิจัยที่ว่า บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารโดยเฉพาะช่องทางสื่อมวลชน จะสามารถเอื้อประโยชน์และพัฒนา นักศึกษาอันเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ ให้เกิดความรู้ ทักษะคิด และการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ผลการวิจัยยังจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารอันได้แก่ รัฐบาล นักวิชาการ หน่วยงานราชการต่างๆ ที่จะเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของผู้รับสารที่เป็นกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร (Media Exposure)

ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีผลประโยชน์ต่อตน แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลหนึ่งๆ ได้มีการเลือกรับรื้อนั้น เกิดจากคุณสมบัติของผู้รับสารในด้านต่างๆ ได้แก่

1. องค์ประกอบทางด้านจิตใจเช่น กระบวนการเลือกรับข่าวสาร การเลือกรับรู้ตามทัศนคติและประสบการณ์เดิมของตน
2. องค์ประกอบทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ ภูมิฐานะ การศึกษา ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

McCombs and Becker (1979) ได้ให้ความเห็นว่าบุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการคือ

1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์สิ่งต่างๆ รอบตัวจากสื่อมวลชน เพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรรู้
2. เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะหรือเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวได้
3. เพื่อพูดคุยสนทนา (Discussion) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้
4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้ และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรอบๆ ตัว

Rogers and Sevenning (1969) ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชน ให้กว้างออกไปอีกโดยให้คำนิยามว่าสื่อมวลชนนั้น ครอบคลุมถึงสื่อห้าประเภทคือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสารและโทรทัศน์ เหตุนี้ ดัชนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนในความหมายของเขาทั้งสองจึงจะต้องประกอบด้วยจำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปี และอื่นๆ

ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ผู้รับสารอาจเปิดรับสารโดยผ่านกระบวนการในการเลือกรับข่าว (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ คือ (Klapper 1960 : 5)

1. การเลือกรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure)

บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ตามความสนใจ และความ ต้องการของตนเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและเป็นข้อมูล เพื่อสนองความต้องการของตน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention)

นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องหรือเข้ากันได้กับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้นๆ ในขณะ เดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติ หรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการ ได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกของเขา จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจและ สับสนได้

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation)

เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้ และเลือกตีความสารที่ได้รับด้วย ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าว สารที่ได้รับมาตามความเข้าใจของตนเองหรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความ ต้องการและแรงจูงใจของตนในขณะนั้น

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention)

หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่ สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วน ที่ต้องการจำเข้าไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะเดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจ ของตนเอง

การเลือกเปิดรับข่าวสารเป็นกระบวนการภายในบุคคล ที่พิจารณาว่าตนเอง พร้อมจะเปิดรับสารหรือไม่ จะเลือกเปิดรับสารประเภทไหน จากสื่ออะไร และเวลาใด เมื่อเปิด รับแล้วก็มาถึงขั้นของการเลือกสนใจ คือจะเลือกอ่านหรือรับเฉพาะตัวสารที่ตนเองสนใจอยากรู้ หรือมีความสอดคล้องกับความคิดของตนเอง และเมื่อตัดสินใจรับสารใดแล้วก็พยายามหาความ รู้จากสารนั้น เพื่อที่จะเลือกจดจำ เป็นความรู้ต่อไป (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร , 2533 : 53-54)

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า นักวิชาการใน ปัจจุบันให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารในฐานะผู้กระทำ (Active Audience) มิใช่ผู้ถูก กระทำ (Passive Audience) ดังเช่นทฤษฎีการสื่อสารมวลชนในอดีต และการเลือกเปิดรับข่าว สารจากสื่อที่แตกต่างกันนั้นเกิดจากคุณสมบัติที่แตกต่างกันของผู้รับสารอันได้แก่องค์ประกอบ

ทางด้านจิตใจ และองค์ประกอบทางด้านสังคมในการศึกษาครั้งนี้ จะเลือกศึกษาเฉพาะองค์ประกอบทางด้านสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้รับสารเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อหาความแตกต่างระหว่างการเปิดรับข่าวสารของนักศึกษาที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกันหรือไม่เนื่องจากเป็นลักษณะภายนอกที่เห็นได้ง่ายที่สุด

นอกจากนี้ในส่วนของพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของนักศึกษานั้นได้ประยุกต์ จากแนวความคิดของ Rogers and Sevenning เป็นแนวทางในการตั้งเกณฑ์การวัดพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ดังนี้คือ เปิดรับเป็นประจำทุกวัน , 5-6 วันต่อสัปดาห์ , 3-4 วันต่อสัปดาห์, 1-2 วันต่อสัปดาห์และไม่เคยเลย

3. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนโดยเฉพาะ สื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์มีบทบาททางการเมืองหลายประการ ในอันที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการทางการเมืองดังกล่าวต่อไปนี้

การสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

✓ สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) และการให้ความรู้และการศึกษา (Education) เนื้อหาข่าวสาร รายการต่างๆของสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ อาทิรายการข่าว รายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองของสื่อโทรทัศน์ ข่าวการเมืองในหน้าหนังสือพิมพ์ล้วนมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านการเมืองให้แก่ผู้รับสาร

✓ เป็นที่เชื่อกันว่าสื่อมวลชนสามารถ ให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องราว สาธารณะ ซึ่งนำไปสู่การมีความรู้ในเรื่องราวสาธารณะผู้สมัครรับเลือกตั้งและประเด็นปัญหาสาธารณะเพิ่มมากขึ้น จากหลักฐานการวิจัยของ Chaffe , Ward และ Tintor แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนสามารถทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นในความรู้ทางการเมืองในหมู่นักศึกษาของโรงเรียนในรัฐวิสคอนซินในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1968 ได้ ส่วน Atkin และ Gantz ได้แสดงหลักฐานงานวิจัยว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการชมข่าวโทรทัศน์ของเด็กกับการเพิ่มความรู้ในเหตุการณ์ปัจจุบันและบุคคลที่เป็นที่สนใจของสาธารณชน นอกจากนี้ Chaffe ได้ทำการสำรวจระดับชาติในกลุ่มนักเรียนและผู้ใหญ่ตอนต้น พบว่าความรู้ทางการเมืองมีความสัมพันธ์อย่างมากกับปริมาณการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สรุปได้ว่าสื่อมวลชนมีผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองใน 2 ลักษณะคือ 1) สื่อมวลชนมีประสิทธิภาพในการบอกกล่าวชี้แจง เรื่องราวทางการเมือง

เมืองและ 2) สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสำคัญของประเด็นทางการเมือง (Tan 1985 อ้างถึงใน ประทุม ฤกษ์กลาง 2534 : 23)

การสร้างทัศนคติทางการเมือง

ในเรื่องทัศนคติทางการเมืองนี้ Key ได้สรุปไว้ว่าผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในทางการเมืองและเห็นว่า ทัศนคติทางการเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจเจกบุคคลและกลุ่ม เช่น อาชีพ ศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น ทัศนคติและความเชื่อเหล่านี้ถูกกำหนดโดยสถานภาพทางสังคม ครอบครัว การศึกษา และอิทธิพลของสื่อมวลชน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2517 : 91)

ในขณะที่อนันต์ธนา อังกินันท์ (2531 : 274) ชี้ให้เห็นว่าสื่อหนังสือพิมพ์สามารถชักจูงใจผู้รับสารด้วยการเสนอเนื้อหาสาระที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อ่านหนังสือพิมพ์โดยออกมาในรูปของบทวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

✓ สื่อมวลชนจึงมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติทางการเมือง การที่สื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทำการเสนอเนื้อหาข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น ข่าวการเลือกตั้งการประชุมคณะรัฐมนตรี การประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข่าวนโยบาย และการดำเนินงานของรัฐบาล ฯลฯ ล้วนมีส่วนในการเสริมสร้างสำนักทางการเมือง ค่านิยมทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองแก่ประชาชน

บทบาทต่อพฤติกรรมทางการเมือง

จากงานวิจัย ของ Nimmo and Sanders (1981 : 317) ชี้ว่า ข่าวที่เสนอในสื่อมวลชนมีส่วนช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมทางการเมือง นอกจากนี้การเปิดรับสื่อมวลชนยังกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายระหว่างบุคคล (Interpersonal Discussions) ในเรื่องการเมืองอีกด้วย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการณรงค์ก็ปรากฏชัดเจนว่า ถูกกระตุ้นโดยการเปิดรับต่อหนังสือพิมพ์และข่าวโทรทัศน์

ลิวิต อีร์เวคิน (2526 : 10) ได้กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยประการหนึ่งว่าหนังสือพิมพ์ เป็นสถาบันที่ประชาชนพึ่งพาได้ในบางครั้ง ในแง่ของการต่อสู้เพื่อความถูกต้องและความยุติธรรม เช่นกรณีการบริหารงานบกพร่อง หรือการใช้อำนาจในทางผิดๆ ของรัฐบาลหรือข้าราชการ หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ท้วงติงหรือวิพากษ์วิจารณ์จนทำให้ประชาชนที่หนึ่งเคย เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ด้วย

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงบทบาทของสื่อมวลชนอันได้แก่ สื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ที่มีต่อความรู้ทางการเมือง ทัศนคติ

ทางการเมือง และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอาศัยแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น เป็นกรอบที่ใช้ศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของสื่อมวลชนดังกล่าว

4. แนวความคิดเกี่ยวกับนักศึกษากับการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับการเมือง เป็นสิ่งที่มีลักษณะร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งคือ มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา มิใช่เป็นสิ่งที่คงที่ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า นักศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง และมีบทบาทอย่างสำคัญในการนำมาซึ่งความก้าวหน้าแก่ประเทศทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อีกทั้งยังเป็นผู้นำซึ่งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและงานวิชาการอันจำเป็นต่อสังคมสมัยใหม่ (สุจิต บุญบงการ 2517 : 1) และมีความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา

บทบาทของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยนั้น ได้แก่การศึกษาหาความรู้เพื่อประกอบอาชีพและไม่ควรเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง แต่ตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นนักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยตรงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นประเทศตะวันตกที่มีเสถียรภาพทางการเมือง ประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์หรือประเทศโลกที่สาม

ในประเทศฝรั่งเศส การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษา ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองได้นำไปสู่การจัดตั้งองค์การนักศึกษาแห่งชาติฝรั่งเศสขึ้นเพื่อแสดงความรักร่วมกันเกี่ยวกับสังคมและการเมือง นับเป็นโฉมหน้าใหม่ของนักศึกษาฝรั่งเศส เพราะก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นักศึกษามักเป็นผู้มีส่วนน้อยซึ่งมาจากครอบครัวชั้นสูงเท่านั้น องค์การนักศึกษาแห่งนี้ได้ประกาศหลักการมนุษยขององค์การโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. นักศึกษาในฐานะคนงานผู้รู้ที่หนุ่มแน่น มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะคนหนุ่มของประเทศ
2. นักศึกษา เป็นคนหนุ่มที่ควรมีสิทธิได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษจากสังคมในแง่ของกายภาพ ความรู้ กำลังขวัญที่เหนือกว่าผู้อื่น
3. ในฐานะคนหนุ่ม นักศึกษามีหน้าที่จะปฏิบัติต่อคนหนุ่มในชาติและต่อคนหนุ่มของโลก
4. สิทธิและหน้าที่ของนักศึกษา ในฐานะของคนงานมีสิทธิที่จะอยู่ในสภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อิสระทั้งในด้านส่วนบุคคลและสังคม มีหน้าที่ที่จะแสดง แสวงหาและใช้ความสามารถสูงสุดเท่าที่จะทำได้
5. ในฐานะเป็นผู้รู้ นักศึกษามีสิทธิที่จะชักจูง แนะนำสิ่งที่ถูกต้องแก่ประชาชนเหนือสิ่งอื่นใดจะต้องเผยแพร่ และปกป้องสิ่งที่ถูกต้องหรือสังคมนอกทั้งช่วยกันพิทักษ์เสรีภาพจากผู้กดขี่ตามที่เห็นควร (Klineberg and Others 1979 : 283-285)

ในสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี ค.ศ. 1969 เกิดการเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายสงครามในเวียดนามครั้งใหญ่ของนักศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนียอันประกอบด้วยมหาวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย-เบคิลีย์ และมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เป็นอาทิ

✓ ในประเทศกำลังพัฒนา นักศึกษามหาวิทยาลัยเป็นพลังการเมืองที่สำคัญเนื่องจากเป็นกลุ่มชนที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมใดๆ ได้โดยง่าย มีผลประโยชน์และอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งการที่มีนักศึกษาจำนวนมาก มารวมกันอยู่ในมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดความสะตอกที่จะเผยแพร่ข่าวสาร และความคิดให้เข้าถึงนักศึกษา ลักษณะเช่นนี้เป็นผลให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแสดงบทบาททางการเมืองได้เป็นอย่างดี ดังเห็นได้จากนักศึกษาในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมในเอเชียและแอฟริกา ได้มีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการกอบกู้เอกราชของชาติให้รอดพ้นจากจักรวรรดินิยมตะวันตกในอดีต (เสถียร เขยប់ระทับ 2516 : 5-13)

Shils ได้แบ่งบทบาททางการเมืองของปัญญาชนรวมทั้งนักศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยขั้นแรกเป็นยุคของการเริ่มต้นรับอิทธิพลรัฐธรรมนูญเสรีนิยมตะวันตกนับแต่ปี ค.ศ. 1920 เป็นต้นมา ขั้นที่สองเป็นยุคของชาตินิยม กลุ่มปัญญาชนที่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเริ่มมีบทบาททางการเมืองอย่างมากแทนที่ปัญญาชนที่เป็นนักวิชาการอย่างในยุคแรก ส่วนขั้นสุดท้ายเป็นยุคของการต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการ ในยุคนี้ กลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยยังมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น (Shils 1971 : 255-273)

✓ ขณะเดียวกันในการพัฒนาทางการเมืองนั้น ระบบการเมืองต้องเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงหรือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา นักศึกษาในฐานะผู้เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ศึกษา หรือได้รู้ได้เห็นจากสังคมจะเป็นผู้ช่วยนี้ นำ หรือผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้เป็นไปตามความคิดเห็นที่ตนเห็นว่าเหมาะสมไม่ว่าในแง่ของการต่อสู้ เพื่อเปิดทางให้มวลชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนการเป็นผู้นำการต่อสู้เพื่อให้มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมทางการเมือง นักศึกษาในประเทศกำลังพัฒนามีความต้องการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสรีมากที่สุด และต้องการเข้ามามีส่วนผลักดันการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นเดียวกับเพื่อน ๆ ของตนในสังคมอื่นๆ ที่นักศึกษาได้เรียนรู้มานั่นเอง (เอกกมล สายจันทร์ 2519 : 230-238)

อย่างไรก็ตาม สถาบันการศึกษาในระดับสูงเช่นมหาวิทยาลัย มิได้เป็นเพียงสถาบันเดียวที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง และความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย หากทว่ายังมีสถาบันสังคมอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ได้เข้ามาเป็นส่วนประกอบในการให้ความรู้ ความคิด และความเข้าใจทางการเมืองแก่นักศึกษาด้วย

5. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัวคือ ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันอาจจะมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้นๆ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (สุรพงษ์ โสณะเสถียร 2533 : 118)

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่างๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่าจะมีปัญหาคืออะไร เมื่อประชาชนได้รับทราบข่าวสารนั้นๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและเกิดพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่เป็นที่ยอมรับกันว่า การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการทำให้โครงการต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การรณรงค์ให้เยาวชนและประชาชนมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยผ่านสื่อชนิดต่างๆ ไปยังกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ซึ่งต้องประกอบด้วย (สุรพงษ์ โสณะเสถียร 2533 : 120-121)

ความรู้ (Knowledge) ในที่นี้เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับรู้ผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (S-R) และจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยาด้วย เหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรที่สอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ก็อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการคือ

1. การตอบรับข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยอาศัยสื่อทั้งหลาย เพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน

2. การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการแพร่วัตกรรมนั้นๆ (ในฐานะความรู้)

3. การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกข่าวสารนั้น

4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมมักจะกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ต่างๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นไปเรื่อยๆ

5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์ เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ่มชัดขึ้น

ทัศนคติ (Attitude) เป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

องค์ประกอบของทัศนคติ

Zimbardo and Ebbesen (อ้างใน พรทิพย์ บุญนิพัทธ์, 2539) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 ประการ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด (The Cognitive Component)

เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทัวไปทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือมีความคิดว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component)

เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavior Component)

คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้น มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ระดับคือ (จุมพล รอดคำดี, 2532)

1. การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จะมาจากข้อมูลข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชนและบุคคลอื่นๆ

2. การเปลี่ยนความรู้สึก การเปลี่ยนในระดับนี้จะมาจากประสบการณ์ หรือความประทับใจ หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความสะเทือนใจ

3. การเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินในสังคม ซึ่งไปมีผลต่อบุคคล ทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีส่วนเกี่ยวข้องกันโดยตรง ถ้าความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมถูกกระทบ ไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้ องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสารและผู้รับสารลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ทั้งสิ้น

จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาแล้ว จะทำให้เราทราบถึงการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทราบว่าทัศนคติสามารถส่งผลให้เกิดพฤติกรรมได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะใช้เป็นกรอบในการศึกษาว่าการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนจะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาหรือไม่ และความรู้ทางการเมืองจะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองหรือไม่ รวมถึงทัศนคติทางการเมืองจะมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

พฤติกรรม (Practice) เป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติแตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการเปิดรับสื่อและความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนได้รับจึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชน คนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสารสังคม อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการดังนี้ (สุรพงษ์ โสณะเสถียร 2533 : 123-124)

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตามไม่ว่าด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศปฏิวัติรัฐประหาร
2. การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่อความเป็นพระก็อาจโน้มน้าวผู้คนให้ยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะผู้สมัครคนนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ
3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธาและเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม
4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้ายี่ห้อนั้น ๆ

และผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบคือ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation)
2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหา การจัดหายุทธวิธีดำเนินงานและการสร้างพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม

6. แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง

การเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการให้ความรู้และการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองซึ่งเริ่มตั้งแต่เริ่มต้นของชีวิตในครอบครัว ต่อเนื่องมาในสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา โรงเรียน สื่อมวลชน เป็นต้น (Wiseman 1966 : 64)

นักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่านให้คำอธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองไว้ดังนี้

Easton and Dennis ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการที่ระบบการเมืองถ่ายทอดความรู้ ทักษะคติ บรรทัดฐาน ค่านิยมทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แล้วสมาชิกใหม่ของระบบการเมืองจะต้องแสวงหาแนวทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลต่อการคงอยู่ของระบบการเมืองนั้นๆ ดังนั้นการเรียนรู้ทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบอยู่ได้ Coleman ให้คำอธิบายถึงการเรียนรู้ทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติต่อระบบการเมือง ต่อบทบาทของบุคคลในระบบการเมืองรวมถึงการมีความรู้ ความรู้สึก และการมีความสำนึกในความสามารถทางการเมืองของตน (Almond and Coleman 1966 : 26-33)

✓Greenstein ได้ให้ความหมายทั้งในวงแคบและวงกว้างเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง ดังนี้ ในวงแคบ Greenstein กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการให้ข่าวสารการปลูกฝังค่านิยม ตลอดจนการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆทางการเมืองอย่างมีเจตนา โดยผ่านองค์การหรือสถาบันที่มีความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการในวงกว้าง Greenstein กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิตมนุษย์ไม่ว่าการเรียนรู้นั้นจะเป็นแบบทางการหรือไม่เป็นทางการ จะโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม (Greenstein 1968 : 551-555)

ตามคำนิยามของนักวิชาการที่กล่าวมานี้ อาจแบ่งการเรียนรู้ทางการเมืองออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือการเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางตรงที่เกิดจากการตั้งใจสอน มีกำหนดระยะเวลา มีหลักสูตร วิธีการสอน และมีการวางแผนการสอนที่แน่นอน อันเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองที่เกิดจากการสอนโดยตรงหรือจากการปลูกฝังลัทธิส่วนการเรียนรู้ทางการเมืองอีกลักษณะหนึ่งคือ การเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อม เป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่างๆ การพูดคุยกับเพื่อน สนทนากับคนในครอบครัวเป็นอาทิ

ทั้งนี้การเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อมนั้น เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ต่างๆทางการเมือง และในการวิจัยเรื่องนี้ จะมุ่งให้ความสนใจกับการเรียนรู้ทางการเมืองในลักษณะนี้ โดยผ่านสื่อมวลชนเป็นหลัก ได้แก่สื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์

7. แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง

สำหรับประเด็นทัศนคติทางการเมืองนั้น ถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่ง Almond และ Coleman (1966: 12) กล่าวถึง วัฒนธรรมทางการเมืองในแง่ทิศทางของความคิดทางการเมืองว่า หมายถึง ทัศนคติและความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีต่อระบบการเมือง และส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง ตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของตนเองที่มีในระบบการเมือง หมายความว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชาติหนึ่ง ก็คือ รูปแบบทัศนคติ และความโน้มเอียงของบุคคลในสังคมที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ หรือกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งปรากฏอยู่โดยทั่วไปของชนชาตินั้น

ส่วน ลิซิด อีเรเวิน (2529 : 116) อธิบายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองว่า หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมของคนในกระบวนการหรือวิถีทางการเมือง ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองมีอยู่ในทุกสังคมในทุกรูปแบบการเมืองการปกครอง

สรุปความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองก็คือ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ และความโน้มเอียงของประชาชนต่อระบบการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญที่จะก่อให้เกิดการกระทำทางการเมือง

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความมั่นคงของระบบการปกครองแบบหนึ่งแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับคนในสังคมนั้น มีจิตใจที่จะส่งเสริมให้เป็นไปตามการปกครองนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบเผด็จการแบบคอมมิวนิสต์ ดังนั้นการปกครองแบบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อ คนส่วนมากทั้งที่เป็นฝ่ายปกครองและฝ่ายที่อยู่ใต้ปกครองมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย (ทินพันธ์ นาคะตะ 2517 : 8-21)

✓ Almond และ Verba (1965 : 18-80) กล่าวว่า บุคคลที่มีทัศนคติหรืออุดมการณ์ที่เป็นประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย และจะต้องมีความสำคัญในความสามารถทางการเมืองของตนเอง กล่าวคือ เชื่อว่าตนเองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง ที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวมีลักษณะดังนี้

1. ความมีเหตุผล
2. การเข้าร่วมในการเมืองอย่างกระตือรือร้น
3. การมีความรู้ในเรื่องการเมือง
4. การสำนึกในความสามารถทางการเมืองของตน
5. การตัดสินใจปัญหาใดๆ ทางการเมือง จะต้องคิดและประเมินจากหลักฐานต่างๆ ตามมติส่วนใหญ่มากกว่าการใช้อำนาจส่วนตัว

นอกจากนี้ ทินพันธ์ นาคะตะ (2517 : 16-18) ได้สรุปถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ 8 ประการ คือ

1. จะต้องมีความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนในสังคมนั้นต้องการให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากกว่าระบบอื่น และเห็นด้วยในหลักการของระบอบประชาธิปไตย ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน
2. จะต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล หลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูด แสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้มันจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตาม ผู้มีจิตใจประชาธิปไตย จะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่น หากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ขัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน
3. เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ หลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจรรยาทุกฝ่าย ทั้งนี้จะต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าการแก้ไขปัญหานั้นๆ กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม โดยวางอยู่บนพื้นฐานของหลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาค นอกจากนั้น ยังต้องปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรมเคารพในกฎหมายและสิทธิของบุคคล
4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง โดยติดตามข่าวคราวกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นต่างๆ และเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการใช้สิทธิเลือกตั้ง
5. ต้องเป็นผู้มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ ต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือ การกำหนดนโยบายของรัฐบาล การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม
6. มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์ มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่และสถาบันของทางราชการ
7. การวิพากษ์วิจารณ์ต้องมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของทางราชการ กล่าวคือ ประชาชนจะต้องคอยตรวจสอบการใช้อำนาจของข้าราชการและผู้มีอำนาจทางการเมืองอยู่เสมอ โดยการตรวจสอบคัดค้านและเหนี่ยวรั้ง มิฉะนั้นอาจนำความหายนะมาสู่สังคมได้
8. จะต้องเป็นผู้ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ เพราะหากคนส่วนใหญ่ในสังคม มีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่ระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้เพราะผู้มีจิตใจเป็นเผด็จการจะมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ ชอบใช้อำนาจเด็ดขาด อ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ นิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล ไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขาและมักยึดในค่านิยมแบบเดิม

จากที่กล่าวมา ทิศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้แยกประเด็นหลักที่จะนำมาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทิศนคติทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย เป็น 4 ประเด็น ดังนี้คือ

1. ความสำคัญของศักดิ์ศรีและความเสมอภาคของบุคคล โดยต้องเคารพในสิทธิของบุคคลอื่น และไม่ดูถูกความสามารถของบุคคลอื่น รวมทั้งจะต้องมีความเสมอภาคในระดับหนึ่ง คือ ต้องมีความเสมอภาคทางการเมือง เสมอภาคตามกฎหมายและเสมอภาคทางสังคม

2. ความเชื่อในหลักแห่งการใช้เหตุผล โดยต้องมีการพินิจพิเคราะห์ตรวจสอบปัญหาต่างๆโดยยึดหลักเหตุผลเป็นสำคัญ ไม่เชื่อถือไปตามความเชื่อที่ยึดถือต่อๆ กันมา โดยไม่สามารถพิสูจน์ได้

3. ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ การยึดหลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก และเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย นั่นก็คือ การมีระบบการเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าประชาชนทุกคนที่มีสิทธิเลือกตั้ง ต้องไปใช้สิทธิของตัวเองด้วยความสำนึกในหน้าที่ของตน

4. การมองโลกแง่ดี มีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ คือ จะต้องมีความเชื่อว่าสมาชิกในสังคมเป็นคนดีมีเหตุผล สามารถใช้วิจารณญาณ กำหนดวัตถุประสงค์ และแนวความคิดในการปกครองตนเองได้

8. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถแสดงออกในทุกด้านที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (วิสุทธิ โพธิ์แทน 2524 : 57-81) มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลายนัยด้วยกันทั้งความหมายที่เป็นเรื่องของการแสดงออกทางการเมืองโดยเสรีหรือสมัครใจและความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถูกระดม (Verba , Nie and Kim , 1971 : 41-43)

✓/หรินิติ เศรษฐบุตร อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า คือการปฏิบัติการในลักษณะใดๆ ก็ได้แต่ด้วยความเต็มใจ เพื่อให้ผลที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการเลือกผู้นำของรัฐ (หรินิติ เศรษฐบุตร 2528 : 889-901)

✓/จรรยา สุภาพ (2522 : 310) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงการมีส่วนที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจ และในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาล เช่นการเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง

ทิพาพร พิมพ์สุทธ์ (2521 : 104-105) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจ

สินนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลเรียกว่า Autonomous Participation และการมีส่วนร่วมซึ่ง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายโดยทาง เรียกว่า Mobilized Participation

ณรงค์ ลินสวัสดิ์ (2518 : 117) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงบุคคลที่สนใจการเมืองมีความเข้าใจการเมืองเชื่อว่าตนเองมีสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมืองและตัวนักการเมือง และคิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตน เป็นคนที่มีความสามารถในการเข้าสังคมและเป็นคนที่มีความหวังในชีวิต

นอกจากนี้ยังมีการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่ง Weiner (อ้างถึงในประกาศศักดิ์ อานินพงศ์ 2528 : 25-56) ได้สำรวจและรวบรวมมาจากที่นักรัฐศาสตร์ต่างๆได้ให้คำจำกัดความไว้ โดยสรุปออกมาเป็น 10 ความหมายคือ

1. การกระทำที่สนับสนุนหรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศ
2. การกระทำที่สัมฤทธิ์ผลในการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติการของรัฐบาล หรือในการเลือกผู้นำในวงการรัฐบาล
3. การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการรับรองว่าถูกต้อง
4. การกระทำที่มีตัวตน
5. ความลวงจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวเพราะเกิดความรู้สึกว่าแม้ จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวก็ไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น
6. ความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือเป็นพวกที่กระตือรือร้น
7. การกระทำที่ต่อเนื่องผลักดันที่อาจเป็นการจัดการอย่างเป็นสถาบัน หรือเป็นพวกที่ทำการกระทำที่ปะทุขึ้นทันทีทันใด เช่น การก่อการจลาจล
8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะหรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการทางราชการ
9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ เท่านั้น
10. การกระทำที่เป็น “ การกระทำทางการเมือง ”

จากความหมายทั้ง 10 ประการดังกล่าว Weiner ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึง “ การปฏิบัติการโดยสมัครใจใดๆ ที่ไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ จะมีการจัดองค์การหรือไม่ จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตามโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำทางการเมืองในระดับต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึงการที่บุคคลมีพฤติกรรมแสดงออกโดยสมัครใจถึงการให้ความสนใจทางการเมือง อันเป็นพฤติกรรมที่มีอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งพฤติ

กรรมนั้นอาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมาย มีการรวมกลุ่มหรือไม่รวมกลุ่ม อาจใช้ความรุนแรงหรือไม่รุนแรง และประสบผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ตาม

สำหรับในงานวิจัยนี้ จะยึดถือแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักได้แก่ การพูดคุยถกเถียงประเด็นทางการเมือง, การฟังการปราศรัยหาเสียง, การร่วมรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น การเข้าร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในลักษณะดังกล่าว จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยพัฒนา และทำให้ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสสื่อสารซึ่งกันและกัน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้มีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน ซึ่งพอจะแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่ม ศึกษาเรื่องนักศึกษากับการเมือง

สุจิต บุญบงการ (2514) ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา 3 สาขา คือ นักศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และนิเทศศาสตร์ นักศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และนักศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์และนิเทศศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตนักศึกษาปีสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาโดยส่วนรวมน่าสนใจทางการเมืองพอสมควร แต่ส่วนใหญ่ยังคงความนิ่งเฉยทางการเมือง นักศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์และนิเทศศาสตร์มีความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาด้านอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่าอิทธิพลจากการเรียนรู้ทางสังคมที่ได้รับมาจากสถาบันสังคมชั้นต้นคือ ครอบครัวและอื่นๆ ยังมีส่วนกำหนดทัศนคติ ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาอยู่มาก แม้จะเข้ามาอยู่ในสถาบันการศึกษาถึง 3 ปีแล้วก็ตาม

กิตติ อมตชีวิน (2522 : ค-จ) ศึกษา " การเรียนรู้ทางการเมืองในลัทธิประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา : ศึกษาทดลองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 " การเรียนรู้ทางการเมืองที่นำมาศึกษาได้แก่ การเรียนรู้ด้านความรู้และด้านทัศนคติทางการเมืองในลัทธิประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก (กลุ่มทดลอง) จำนวน 25 คน สอนด้วยบทเรียนลัทธิประชาธิปไตย และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (กลุ่มควบคุม) จำนวน 25 คน ซึ่งสอนด้วยบทเรียนตามปกติ ประจำปีการศึกษา 2520-2521 ของโรงเรียนวัดสุทธิสะอาด แขวงสามวาตะวันออก เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยนั้น กิติ พบว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษาสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงได้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านความรู้ทางการเมืองในลัทธิประชาธิปไตย

ส่วนการเรียนรู้ด้านทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย นั้นพบว่า ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นได้

งานวิจัยของสายทิพย์ สุคติพันธ์ (2524 : ข-ค) เรื่อง " การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร " ได้ศึกษาการเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ในแง่ของความสนใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยมีระดับความสนใจทางการเมืองค่อนข้างต่ำ มีระดับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองค่อนข้างสูง มีความไว้วางใจทางการเมือง ในระดับปานกลาง

งานวิจัยของสนธิ จรอนันต์ (2523 : ข-ค) เรื่อง " การอบรมและการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรือไทย " ได้ศึกษาทัศนคติทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของนักเรียนนายเรือ ประจำปีการศึกษา 2521 ตั้งแต่ชั้นปี 1 ถึงชั้นปี 4 จำนวน 513 คน สนธิพบว่านักเรียนนายเรือมีทัศนคติทางการเมืองทั้งแบบอำนาจนิยมและประชาธิปไตยรวมอยู่ในคนเดียวกัน แต่มีความโน้มเอียงไปทางอำนาจนิยมมากกว่าประชาธิปไตย

ทรศนีย์ ปัจจุสานนท์ (2519 : ข-ค) ศึกษา " การเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยทหารบกไทย " และพบว่า นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่เป็นเผด็จการมากกว่าทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากการเรียนรู้หรืออีกนัยหนึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองภายในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านั่นเอง

การวิจัยของ ไกรวุธ จิระบุตร (2519 : ง-ฉ) ศึกษา เรื่อง " ทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย " พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีความสำนึก มีความกระตือรือร้น สนใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

✓ การวิจัยของ Jaros (1973 : 113-120) เรื่อง " Socialization to Politics " ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา พบว่านักศึกษามีความสนใจการเมืองและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าบุคคลในวัยเดียวกัน ที่มีได้เป็นนักศึกษา

Bonilla and Glazer (1968 อ้างถึงใน ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ 2525 : 21) ทำการวิจัยเรื่อง " Student Politics in Chile " และ พบว่านักศึกษาที่เป็นแกนนำในกิจกรรมทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนามีลักษณะใกล้เคียงกับนักศึกษาในประเทศเสรีนิยมที่พัฒนาแล้ว คือ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างดีส่วนนักศึกษาอื่น ๆ ที่เป็นผู้ตามนั้นมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมไม่แตกต่างไปจากผู้นำมากนัก แต่ด้อยกว่าในภาวะการเป็นผู้นำและบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่กำลังเปลี่ยนสถานภาพทางสังคมในทางสูงขึ้น มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมสูงอยู่แล้ว

2. กลุ่มศึกษาเรื่องสื่อมวลชนกับการเมือง

อำพล สิงห์โกวิท และสวัสดิ์ กฤตธีรชตพันธ์ (2516 : 62-68) วิจัย " ความตื่นตัวทางการเมืองกับการสื่อสาร " ของประชาชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และในอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลปรากฏว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลน้อยในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

พงษ์ศรี บุญสุวรรณ (2532 : ข) ศึกษา " การเปิดรับข่าวสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยครูนครสวรรค์ และพบว่า นักศึกษากลุ่มที่เปิดรับข่าวสารมากเปิดรับข่าวจากวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์มากกว่านิตยสาร ข่าวที่เปิดรับมากได้แก่ข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง นักศึกษากลุ่มที่เปิดรับข่าวสารน้อยเปิดรับข่าวสารจากนิตยสารมากกว่าสื่อชนิดอื่น ข่าวที่เปิดรับมากได้แก่ ข่าวเกี่ยวกับบุคคล องค์กรและสถาบันการเมือง ส่วนนักศึกษากลุ่มที่มีส่วนร่วมทางการเมืองมาก ร่วมกิจกรรมการชักชวนผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุด ร่วมกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายทางการเมืองน้อยที่สุด นักศึกษากลุ่มที่มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยร่วมกิจกรรมการให้ข่าวสารแก่ผู้นำทางการเมืองมากที่สุด ร่วมกิจกรรมการฟังคำอภิปรายทางการเมืองน้อยที่สุด .

สำหรับนักศึกษาชายและหญิงนั้น เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนไม่แตกต่างกันทุกรายการหัวข้อข่าว นักศึกษาทั้งสองเพศร่วมกิจกรรมทางการเมืองแตกต่างกันเพียงกิจกรรมเดียว ได้แก่ การร่วมประชุมทางการเมือง นักศึกษาระดับอนุปริญญาและปริญญาเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลและข่าวเกี่ยวกับบุคคล องค์กร และสถาบันการเมืองจากวิทยุแตกต่างกัน ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นักศึกษาโปรแกรมวิชาเอกสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์เปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนไม่แตกต่างกันทุกรายการหัวข้อข่าว นักศึกษาทั้งสองโปรแกรมวิชาเอกร่วมกิจกรรมทางการเมืองแตกต่างกันเพียงกิจกรรมเดียวได้แก่การทำงานเพื่อสังคมร่วมกับบุคคลอื่น การเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ

พรทิพย์ บุญนิพัทธ์ (2539) ศึกษา "พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมกาไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง" พบว่า นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่บิดาและมารดามีอาชีพแตกต่างกัน ตลอดจนรายได้ครอบครัวแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อในเรื่องการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สส. จากสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคลแตกต่างกัน

อัครเมศวร์ ทองนวล (2527) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองเฉพาะกรณีครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่าความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับความถี่ข่าวสารทางการเมือง กล่าวคือ ครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่า มีแนวโน้มที่จะมีความถี่ข่าวสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองต่ำกว่า

รังสิมา ศิริรังษี (2532) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป 27 กรกฎาคม 2529 ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยพบว่า ตัวแปรทางด้านประชากรที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ สถาบันการศึกษา สาขาวิชา เพศ และฐานะทางเศรษฐกิจ ไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษา

ส่วนตัวแปรอายุและที่อยู่อาศัย มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ทัศนคติที่มีต่อการเลือกตั้งทั่วไป 27 กรกฎาคม 2529 ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการไปหรือไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

มันทนา มาศมาลัย (2534) ศึกษาบาทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางด้านข่าวสารการเมือง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ความรู้เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองไม่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

ต้องฤดี ปุณณกันต์ (2534) ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับการสื่อสารกับการพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนโดยศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความรู้ของประชาชนแต่ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารจากการสื่อสารระหว่างบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของประชาชน

ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารทั้งจากสื่อมวลชนและจากการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชน

เสนห์ นนทะโชติ (2526) ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนชนบทไทย ที่บ้านวังคล้า อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และพบว่าผู้ที่มิระดับการสื่อสารทางการเมืองสูง มีแนวโน้มจะมีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างสูงกว่าผู้มิระดับการสื่อสารทางการเมืองต่ำ

ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารทั้งจากสื่อมวลชน และจากการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน

วิชัย ไหวหารดี (2534) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พ.ศ. 2530 พบว่า

- ประชาชนรับข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางการสื่อสารมวลชนประเภทวิทยุมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ เพราะสื่อวิทยุเป็นสื่อที่ประชาชนมีไว้เป็นเจ้าของ และมีความถี่ในการเปิดรับมากกว่าสื่ออื่นๆ ทั้งนี้เพราะปัจจัยทางราคา ความสะดวกในการใช้และการเปิดรับ

- สื่อสารระหว่างบุคคล มีส่วนทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมือง เพิ่มขึ้น และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

- ปัจจัยทางประชากรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรับข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางด้านการศึกษา อาชีพและรายได้

- ความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง นิคม ปันณะเจริญรักษ์ (2536) ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์กับการเรียนรู้และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า การเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแตกต่างกัน มีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองและการพูดคุยเรื่องการเมืองการบริหารที่แตกต่างกัน

จริยญา เจริญสุขใส (2539) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองวัฒนธรรมทางการเมือง กับการไปใช้สิทธิออกเสียงของเยาวชน ในกรุงเทพมหานคร ปี 2538 พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิออกเสียงของเยาวชน

- ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิออกเสียง

- ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิออกเสียง Klapper (1960) ได้ทำการศึกษาและสรุปงานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารมวลชน และสรุปให้เห็นถึงความสามารถของการสื่อสารมวลชนในการที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลว่า โดยปกติการสื่อสารมวลชนนั้นไม่ใช่สาเหตุสำคัญเพียงประการเดียว ที่จะทำให้เกิดผลในผู้รับสาร แต่จะทำหน้าที่ร่วมกันหรือมีปัจจัยหรืออิทธิพลที่เป็นตัวกลางอื่นๆ มากกว่า และประสิทธิภาพของการสื่อสารมวลชนขึ้นอยู่กับลักษณะต่างๆ ของการสื่อสาร แหล่งสาร หรือสถานการณ์ต่างๆ ของการสื่อสารด้วย

McNelly and Fonesca (1964) พบว่า การใช้สื่อที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจข่าวสารทางการเมืองได้ดีกว่าการใช้วิทยุ และโทรทัศน์ที่ประชาชนถือว่าเป็นสื่อที่ใช้สำหรับให้ความบันเทิง ในการศึกษาครั้งนี้ McNelly and Fonesca ศึกษากลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยคออสตาริกัน พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจไม่มีผลต่อการสนใจข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษา

✓Atkin and Greenberg. (1974 , Cited by Danowski and Cutler, 1977) ศึกษาเรื่อง " Mass Communication and political Socialization " และพบว่า การสื่อสารมวลชนเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองแก่คนหนุ่มสาวอย่างมีนัยสำคัญ

สมมติฐานการวิจัย

จากแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามที่ยกมาข้างต้นสามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยนำมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อทดสอบทางสถิติได้ดังต่อไปนี้

1. นักศึกษาที่มีเพศ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้รับจากบิดา มารดาหรือผู้ปกครองแตกต่างกันมีการเปิดรับข่าวสาร จากสื่อมวลชนแตกต่างกัน

สมมติฐานดังกล่าวมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารที่สรุปได้ว่าการเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อที่แตกต่างกันมาจากองค์ประกอบทางด้านสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้รับสาร โดยในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย เพศ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่นักศึกษาได้รับจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าวเช่น พรทิพย์ บุญนิพันธ์ ศึกษา "พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมกาไปใช้สิทธิหรือออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง" และพบว่า นักศึกษาที่บิดาและมารดามีอาชีพแตกต่างกัน ตลอดจนรายได้ของครอบครัว แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อในเรื่องการไปใช้สิทธิเลือกตั้งแตกต่างกัน เป็นต้น

✓ 2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับความรู้ทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

✓ สมมติฐานดังกล่าวมาจากแนวความคิด 2 ประการกล่าวคือ ประการแรกเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยาม สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ทางการเมืองสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงที่เกิดขึ้นจากการตั้งใจสอน มีการกำหนดระยะเวลา มีวิธีการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการเรียนรู้ทางการเมืองโดยอ้อม ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เช่นการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง โดยงานวิจัยนี้ จะมุ่งให้ความสนใจกับการเรียนรู้ทางการเมืองในลักษณะนี้ โดยผ่านสื่อมวลชนเป็นหลัก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์

✓ ประการที่สองเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของสื่อมวลชนในส่วนของกาสร้างความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองโดยนักวิชาการส่วนใหญ่ เชื่อกันว่าสื่อมวลชนสามารถให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องราวสาธารณะ อันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดความรู้และการศึกษาเนื้อหาข่าวสารรายการต่างๆ ของสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ อาทิรายการข่าว รายการ

สนทนาปัญหาบ้านเมือง ชาวการเมืองในหน้าหนังสือพิมพ์ ล้วนมีบทบาท ในการเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจในด้านการเมืองให้แก่ผู้รับสาร

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจำนวนมากที่สอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าว เช่น Chaffe Ward and Tintor ศึกษาวิจัยพบว่า สื่อมวลชนสามารถทำให้นักศึกษาของโรงเรียนในรัฐ วิสคอนซิน มีความรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้นในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ปี ค.ศ. 1968 อัครเมศวร์ ทองนวล ศึกษา “การสื่อสารทางการเมืองเฉพาะกรณีครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี” และพบว่าความถี่ ในการสื่อสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับความรู้ข่าวสารทางการเมือง เป็นต้น

✓3. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง ของนักศึกษามหาวิทยาลัย

สมมติฐานดังกล่าวมาจากแนวความคิด 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรกเป็น แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งนักวิชาการได้ให้คำนิยามมาก มายและสามารถสรุปแยกแยะประเด็นหลักที่จะนำมาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของ นักศึกษามหาวิทยาลัย เป็น 4 ประเด็นโดยสังเขป คือ 1.ให้ความรู้ความสำคัญของศักดิ์ศรีและ ความเสมอภาคของบุคคล 2. ความเชื่อในหลักแห่งการใช้เหตุผล 3. ความเชื่อมั่นศรัทธา ต่อ หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยและ 4. การมองโลกในแง่ดีโดยนำมาบูรณาการในการตั้ง เป็นประเด็นคำถามจำนวน 10 ข้อในแบบสอบถาม

✓ประการที่สองเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทในการสร้างทัศนคติทางการเมืองของสื่อมวลชน ซึ่งนักวิชาการได้ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการสร้างทัศนคติทางการเมืองของประชาชนเช่น อนันต์ธนา อังกินันท์ กล่าวว่า สื่อหนังสือพิมพ์สามารถชักจูงใจ ผู้รับสารให้เปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติโดยนำเสนอข้อมูลข่าวสารในรูปของบทวิเคราะห์ การ แสดงความคิดเห็นประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าว เช่น ต้องฤดี ปุณณกันต์ ศึกษา “การเปิดรับการสื่อสารกับการพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอนคร หลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” และพบว่า ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชน เป็นต้น

✓4. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทาง การเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

จากสมมติฐานดังกล่าวมาจากแนวความคิด 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรกมา จากแนวความคิดเกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำ จำกัดความมากมายสามารถสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยได้กำหนดลักษณะ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การพูดคุยถกเถียง ประเด็นทางการเมือง การฟังการอภิปรายหาเสียงเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิออก

เสียงเลือกตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกองค์กรกิจกรรม การสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการนักศึกษา และการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

✓ ประการที่สอง แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทต่อพฤติกรรมทางการเมืองของสื่อมวลชนผลจากการวิจัยของ Nimmo and Sanders ชี้ให้เห็นว่าชาวที่เสนอในสื่อมวลชนมีส่วนช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมทางการเมือง ลิซิด อีร์เวคิน ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อหนังสือพิมพ์ว่า จะทำหน้าที่ท้วงติงหรือวิพากษ์ วิจัยการทำงานที่บกพร่องหรือการใช้อำนาจหน้าที่ผิดๆ ของรัฐบาลหรือข้าราชการ จนทำให้ประชาชนที่หนึ่งเฉย เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ด้วย เป็นต้น

5. การเปิดรับข่าวสาร จากสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์แตกต่างกันมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันของนักศึกษามหาวิทยาลัย

จากสมมติฐานดังกล่าวประมวลมาจากงานวิจัยหลายเรื่อง เช่น พงษ์ศรี บุญสุวรรณ ศึกษา “การเปิดรับข่าวสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยครุนครสวรรค์” และพบว่านักศึกษาระดับอนุปริญญาและปริญญาเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลฯ จากวิทยุแตกต่างกันร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกัน นิคม ปันณะเจริญรักษ์ ศึกษา “การเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์กับการเรียนรู้และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” และพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยแตกต่างกัน มีผลต่อการพูดคุยเรื่องการเมืองการบริหารแตกต่างกัน ขณะที่ เสน่ห์ นนทะโชติ ศึกษา “การสื่อสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนชนบทไทย จังหวัดนครราชสีมา” และพบว่า ผู้ที่มีระดับการสื่อสารทางการเมืองสูง มีแนวโน้มจะมีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างสูงกว่า ผู้ที่มีระดับการสื่อสารทางการเมืองต่ำ เป็นต้น

6. ความรู้ทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

7. ความรู้ทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

8. ทัศนคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

สมมติฐานทั้ง 3 ดังกล่าวมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม (KAP) เป็นแนวความคิดที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัวคือ ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสาร โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ว่ามีความเกี่ยวข้องกันโดยตรง กล่าวคือ ทัศนคติเป็นดัชนีชี้ว่าคุณคนนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ โดยทัศนคติมีรากฐานมากจากความเชื่อ ความรู้สึกและความรู้ โดยเมื่อบุคคลได้เปิดรับข่าวสารต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความรู้ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เปลี่ยนแปลงไปย่อมมีผลทำให้ทัศนคติใน

ส่วนของความรู้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการสื่อสารภายในตัวบุคคลที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะส่งผลต่อพฤติกรรมต่อไปได้

ในขณะที่พฤติกรรมเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการเปิดรับสื่อและความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนได้รับจึงก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันอันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าว เช่น ไกรวุธ จิระบุตร ศึกษา “ทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาไทย” และพบว่านิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และสนใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง วิชัย ไวหารดี ศึกษา “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระหว่างหาเสียงเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” และพบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้พยายามศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ดังกล่าว ว่าเมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน จะเกิดความรู้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ ทางการเมือง แล้วจะก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยหรือไม่ และทัศนคติจะมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีเพศ อาชีพของบิดา-มารดาฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่นักศึกษาได้รับจากบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง แตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน
2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับความรู้ทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย
3. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย
4. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย
5. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์แตกต่างกันมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันของนักศึกษามหาวิทยาลัย

6. ความรู้ทางการเมืองมีความสัมพันธ์ กับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย
7. ความรู้ทางการเมืองมีความสัมพันธ์ กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย
8. ทัศนคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์ กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย